

MUHAMAD NADZRI Mohamed Noor

JAMAIE Hj. Hamil

Universiti Kebangsaan Malaysia

**POLITIK, PENGUNDI DAN FAKTOR MELAYU/
BUMIPUTERA: ANALISIS TERHADAP KEGAGALAN BARISAN
NASIONAL DALAM PRU 2018**

***POLITICS, ELECTORATES AND THE MALAY/BUMIPUTERA'S
FACTOR: AN ANALYSIS ON THE FAILURE OF BARISAN NASIONAL
IN THE 2018 GENERAL ELECTION***

Artikel ini menganalisis kepentingan politik dan pengundi Melayu/Bumiputera dan keterhubungannya dengan kelangsungan politik United Malays National Organisation (UMNO) dan Barisan Nasional (BN) di Malaysia. Hegemoni UMNO/BN di kawasan majoriti Melayu dan luar bandar telah menghalang usaha pembangkang untuk menawan kerajaan persekutuan sejak PRU yang pertama. Untuk itu, dalam menyaingi dan memecahkan dominasi UMNO/BN di kawasan ini, pakatan pembangkang yang baharu - Pakatan Harapan (PH) telah mengadakan kerjasama strategik dengan Mahathir dan beberapa tokoh besar UMNO dalam membina dan memperkuat dua parti Melayu di Malaysia iaitu Parti Peribumi Bersatu Malaysia (Bersatu) dan juga Parti Warisan Sabah (Warisan). Artikel ini menghujahkan keupayaan PH dalam membentuk sebuah pakatan pembangkang yang kuat, representatif dan berwibawa - khususnya dengan melibatkan parti berasaskan Melayu/Bumiputera di dalam PH - menjadi antara sebab penting bagaimana dominasi BN dalam politik Malaysia dapat dipecahkan. Namun, artikel ini juga mengidentifikasi faktor-faktor lain yang turut membawa kepada kegagalan rejim BN dalam PRU ke-14 iaitu: pepecahan dalaman elit pemerintah (elite ruptures); kewujudan isu besar yang mempunyai impak; serta kemajuan teknologi ICT dan pembentukan masyarakat digital/informatif di Malaysia. Hujah-hujah ini menjawab kepada persoalan mengenai kegagalan rejim BN dalam mempertahankan kedudukannya di peringkat persekutuan dalam PRU ke-14 di sebalik pelbagai manipulasi yang dilakukan dan pepecahan pakatan pembangkang berikutan keluarnya parti Islam berpengaruh, PAS dari pakatan tersebut Konsep autoritarianisme kompetitif digunakan sebagai landasan teoritikal bagi memerihalkan persaingan pilihan raya yang agresif di dalam sistem autoritarian di mana manipulasi dilakukan secara struktural oleh parti pemerintah dalam mendapat kelebihan untuk memenangi pilihan raya.

Kata kunci: *Pilihan Raya Umum 2018, politik Melayu, Barisan Nasional, Pakatan Harapan, Mahathir, Parti Peribumi Bersatu Malaysia.*

This article analyses the significance of Malay politics and electorates and its relation to the political survival of the United Malays National Organisation (UMNO) and Barisan Nasional (BN) in Malaysia. Previously, the UMNO/BN hegemony in the Malay majority and rural constituencies had been a major roadblock en route the Malaysian opposition's path to federal power. Therefore, in the 2018 General Election (GE), a new opposition pact known as the Alliance of Hope (PH) forged a strategic co-operation with Mahathir and former leaders of UMNO to establish and strengthen two new Malay-based parties; the Malaysian United Indigenous Party (Bersatu) and Sabah Heritage Party (Warisan). This article argues that the ability of PH in forming a stronger, more representative and credible alliance of opposition, particularly in allowing the entrance and co-operation of the Malay-based political parties in the alliance; is a major factor in subverting BN's dominance in Malaysia. Nevertheless, this article also identifies several other main factors that led to the BN regime's failure in the election, namely: elite rupture; the presence of hot-button issues; advancement of Internet and Communication Technology (ICT); and the formation of digital/information-based society in Malaysia. These arguments, therefore, strive to explain why the former BN regime had failed to maintain federal power despite with the pervasive use of electoral manipulations by the regime and the problem of split opposition due to the withdrawal of the influential Islamic-based party (PAS) from the opposition coalition. We use the concept of competitive authoritarianism as a theoretical framework to explain the relatively competitive electoral contest within an authoritarian system, in which the ruling regime resorts to political manipulation in order to win elections.

Keywords: *The 14th Malaysian General Election, Malay politics, Barisan Nasional, Pakatan Harapan, Mahathir, Parti Peribumi Bersatu Malaysia.*

Pengenalan

Kegagalan rejim Barisan Nasional (BN) dalam mempertahankan kedudukan dalam Pilihan Raya Umum ke-14 (PRU-14) pada 9 Mei 2018 cukup mengejutkan. Ramai yang menjangka BN akan menang dengan selesa khasnya apabila pakatan parti pembangkang mengalami pepecahan. Pecahan parti pembangkang membawa kepada persaingan tiga penjurua yang biasanya menguntungkan parti pemerintah. Pada pertengahan 2016, situasi ini diuji

apabila dua Pilihan Raya Kecil (PRK) dilakukan serentak di Kuala Kangsar dan di Sungai Besar. Pengundi Melayu adalah majoriti di kedua-dua kawasan itu dan BN merupakan parti penyandang. Ketika itu juga beberapa isu utama pentadbiran Najib Razak mula mendapat tempat terutamanya isu penyelewengan 1Malaysia Development Board (1MDB), deposit RM2.6 bilion dalam akaun peribadi Najib dan pengenalan sistem percukaian baru iaitu Cukai Barangan dan Perkhidmatan (GST).

Dalam masa yang sama, parti pembangkang menyusun semula pakatannya dengan menubuhkan sebuah permuafakatan baru yang dinamakan sebagai Pakatan Harapan (PH). Parti Islam SeMalaysia (PAS) menolak untuk bersama PH yang kemudiannya memungkinkan parti berasaskan Islam yang baru telah ditubuhkan, iaitu Parti Amanah Negara (Amanah) dalam menggantikan peranan PAS dalam pakatan pembangkang. Bekas pemimpin UMNO termasuk Mahathir Mohamad, Muhyiddin Yassin dan Mukhriz Mahathir turut membantu berkempen untuk calon PH di kedua-dua kawasan itu. Justeru, kedua-dua PRK itu bukan sahaja menjadi medan untuk menguji populariti Najib dan BN, tetapi juga situasi BN dan pembangkang dalam sistem persaingan tiga penjur. Keputusannya adalah seperti yang dijangka. BN mendapat kemenangan mudah dengan majoriti yang lebih tinggi meskipun merekodkan penurunan undi berbanding PRU-13 disebabkan oleh undi pembangkang yang berpecah.¹ Kemenangan itu juga agak menarik apabila calon BN di Kuala Kangsar hampir tidak turun berkempen langsung, kerana masih dalam edah.² Kemenangan ini menyebabkan Najib dan pemimpin BN berasa lebih berkeyakinan dan selesa. PRU-14 akibatnya tidak dilakukan dengan segera, meskipun pihak pembangkang berada dalam keadaan tidak tersusun. Sebaliknya PRU ke-14 ditangguhkan dengan yakin oleh Najib sehingga ke saat-saat terakhir penggal Parlimen ke-13. Pada parti pemerintah ketika itu, isu GST, 1MDB dan RM 2.6b tidak memberi kesan pada pengundi khususnya orang Melayu. Mereka mempercayai orang Melayu akan terus menyokong UMNO (*United Malays National Organisation*) yang digembargembur mereka sebagai parti keramat orang Melayu.

Namun, dalam masa yang sama Najib dan BN juga berhati-hati dengan terus berbaik-baik dengan PAS bagi memecahkan pembangkang sekaligus mengekalkan sistem persaingan tiga penjur dalam PRU-14. Rekayasa pilihan raya dan pelbagai “menu manipulasi” turut digunapakai bagi menjamin kemenangan BN.³ Manipulasi terbesar rejim BN pada kali ini adalah dengan mensempadankan semula kawasan pilihan raya berasaskan etnik.⁴ Akibatnya terdapat penambahan demografi pengundi Melayu/Bumiputera di banyak kawasan parlimen di seluruh negara dengan kenaikan beberapa peratus, sekaligus memberi lebih pemberat dan kelebihan kepada undi Melayu. Hal ini juga menyebabkan wujudnya beberapa kerusi baru majoriti Melayu/Bumiputera (lebih 50 peratus pengundi Melayu) seperti di Raub (Pahang) dan Selayang (Selangor). Sebagaimana pandangan salah seorang sarjana dalam

kajian pilihan raya Malaysia, Mohammad Redzuan Othman, “BN menang besar setiap kali persempadanan”.⁵ Persempadanan ini penting untuk kelangsungan rejim kerana sejak persaingan PRU 2008, kerajaan BN dipertahankan dengan majoriti mudah melalui undi Melayu/Bumiputera khususnya di kawasan luar bandar dan separuh-bandar (semi-urban). Untuk itu, di sebalik persaingan tiga penjujur dan manipulasi tahap tinggi ini, kekalahan besar UMNO/BN dengan sekadar 32 peratus undi popular dan 79 kerusi parlimen pada PRU ke-14⁶ adalah persoalan yang menarik untuk dirungkai. Berdasarkan premis ini, artikel ini diasaskan bagi memberi refleksi terhadap PRU ke-14 dengan berfokuskan kepada dinamika politik dan pengundi Melayu/Bumiputera dalam pilihan raya itu.

Landasan Teoritikal dan Historikal PRU-14

Meskipun ramai pemerhati dan sarjana sains politik sering meletakkan PRU 1999 sebagai titik mula gugatan rejim hegemonik BN di Malaysia, namun faktanya BN dapat mengekalkan majoriti dua pertiga undi dalam PRU 1999. Malah, BN mencatatkan kemenangan yang tertinggi dalam sejarah pilihan rayanya dalam PRU 2004 dengan kemenangan lebih tiga perempat di Dewan Rakyat. BN masih lagi mendominasi semasa PRU 1999 tetapi tidak pada PRU 2008 di mana undi popular BN turun dengan ketara. Buat pertama kalinya sejak PRU 1969, BN kehilangan dua pertiga majoriti di Dewan Rakyat dalam PRU 2008. BN juga kehilangan lima negeri termasuk Selangor, Pulau Pinang, Perak, Kedah dan Perak. Dalam PRU 2008, BN mula menjadi kurang popular khususnya di kawasan-kawasan bandar dan di Semenanjung. Hal ini sangat mengejutkan kerana parti pembangkang itu ketika tidak mempunyai pakatan yang rasmi dalam pilihan raya itu. Fenomena ini dirujuk ramai sebagai tsunami politik. Dalam menyambut aspirasi pengundi, pakatan pembangkang menubuhkan Pakatan Rakyat (PR) tidak lama selepas PRU itu. Populariti BN kebanyakannya tinggal di kawasan Melayu/Bumiputera, kawasan luar bandar dan sesetengah kawasan semi-urban. Tetapi BN masih lagi dapat mempertahankan kedudukan di persekutuan dengan majoriti mudah disebabkan kerana kerusi-kerusi kawasan itu membentuk majoriti kerusi di Dewan Rakyat. Kawasan separuh-bandar pula menjadi kawasan yang sangat *contested* dan lebih seimbang di antara BN dan PH. Justeru, sejak PRU 2008, BN tidak lagi hegemonik walaupun masih dominan sejak PRU 1999.⁷

Rejim dominan tetapi tidak hegemonik ini selari dengan konsep autoritarianisme kompetitif yang diperkenalkan oleh Levitsky dan Way (2010), di mana wujud persaingan pilihan raya yang tinggi tetapi beroperasi di dalam kerangka autoritarianisme.⁸ Bagi mereka sistem autoritarianisme kompetitif berlaku apabila:

*formal democratic institutions are widely viewed as the principal means of obtaining and exercising political authority. Incumbents violate those rules so often and to such an extent, however, that the regime fails to meet conventional minimum standards for democracy*⁹

Justeru itu, meskipun “pilihan raya diadakan secara berkala”, namun rekayasa pilihan raya dilakukan untuk memberi kelebihan kepada penyandang dan menyukarkan pihak pembangkang untuk memberikan saingan. Ini termasuklah dengan “penyalahgunaan sumber negara”, “halangan terhadap penggunaan media terhadap pembangkang”, “gangguan terhadap pembangkang” dan manipulasi sistem pilihan raya.¹⁰ Kerangka teori ini digunapakai kerana kami melihat ia lebih berketepatan dalam memerihalkan politik kontemporari di Malaysia. Teori ini juga lebih berfokus terhadap manipulasi pemerintah dalam pilihan raya yang semakin kompetitif berbanding memberi fokus terhadap sistem politik secara umum sebagai mana yang dilakukan oleh sarjana yang terdahulu seperti Zakaria Ahmad (1989) dengan “*quasi-democracy*”,¹¹ Crouch (1996) sebagai “*neither democratic nor authoritarian*”¹² dan Case (1993) sebagai “*semi-democracy*”.¹³

Meskipun takrifan-takrifan ini mempunyai nilai akademik yang tinggi, namun ia lebih berasaskan sistem politik secara keseluruhan (berbanding sistem pilihan raya secara terfokus) di samping agak ‘ketinggalan’ atau *outdated* kerana persaingan pilihan raya yang kurang kompetitif sewaktu mereka melakukan penyelidikan pada waktu itu. Ini berbeza dengan situasi politik Malaysia khasnya sejak PRU 2008 di mana persaingan pilihan raya telah menjadi semakin kompetitif akibat daripada perubahan persekitaran politik semasa yang melahirkan rakyat dan pengundi yang semakin kritikal terhadap rejim pemerintah. Untuk itu pilihan raya di dalam sistem ini, sebagaimana di Malaysia, masih lagi bermakna meskipun terdapat manipulasi, penyalahgunaan dan penyelewengan yang dilakukan oleh rejim pemerintah untuk mengekalkan kuasa dan status quo. Akibatnya, ia memerlukan parti pemerintah untuk menjadi lebih kreatif dan pragmatik dalam cubaan untuk melemahkan kekuatan dan mengelakkan kemenangan pembangkang dalam persaingan pilihan raya yang kompetitif.

Menyedari persaingan dalam pilihan raya Malaysia yang semakin sengit, Najib Razak dengan diktum politiknya yang popular “era kerajaan tahu segalanya telah berakhir” telah berusaha keras pada penggal pertama pemerintahannya (April 2009 - Mei 2013).¹⁴ Menerusi ideologi “1Malaysia: Rakyat didahulukan dan pencapaian diutamakan”, pelbagai projek transformasi telah dilakukan oleh rejim Najib – kesemuanya memberi fokus terhadap kawalan kerosakan dan memulihkan imej BN selepas PRU 2008. Pelbagai program baru diperkenalkan dalam aspek ekonomi, politik dan kerajaan, berasaskan dari sentimen pengundi pada PRU 2008. Pentadbiran Najib dalam penggal pertama dilihat cukup responsif terhadap kehendak rakyat

dengan pelancaran pelbagai produk 1Malaysia, dan beliau sendiri menjadi cukup popular. Kesannya BN berjaya mengekalkan kedudukan meskipun pembangkang bersatu dibawah kepimpinan Anwar Ibrahim.

Namun undi BN berkurangan berbanding PRU 2008 dalam PRU-13 dan ini telah menjadikan pentadbiran Najib tidak berpuas hati, terutamanya terhadap pengundi Cina yang dianggap telah menolak BN di kawasan-kawasan bandar. Pentadbiran Najib mengherdik pengundi Cina dengan soalan “Apa lagi Cina mahu”¹⁵ dan mula menjadi kurang sensitif terhadap pengundi Cina. Dengan berakhirnya PRU 2013 juga, tekanan untuk bertindakbalas terhadap kehendak rakyat juga mengendur. Apatah lagi apabila pentadbiran Najib menganggap usaha mereka untuk memenangi kerusi bandar dan kawasan Cina tidak berhasil. Kerajaan BN sebaliknya dipertahankan oleh golongan Melayu dan Bumiputera di kawasan luar bandar di Semenanjung, Sabah dan Sarawak. Pentadbiran Najib melihat mereka sebagai penyokong tegar dan simpanan tetap BN. Hubungan ini dijaga melalui politik penaungan (UMNO memainkan peranan simbolik sebagai pelindung Melayu) dan politik pembangunan (penduduk luar bandar Sabah dan Sarawak banyak bergantung dengan projek pembangunan di kawasan kediaman mereka). Malah BN berjaya merampas Kedah dan memenangi negeri Perak dalam PRU 2013. Pembangkang juga sukar menembusi Sabah dan Sarawak kecuali di beberapa kerusi bandar. Melayu dan Bumiputera khususnya di kawasan luar bandar jelas sekali menjadi pangkalan sokongan kerajaan BN di bawah pentadbiran Najib.

Untuk itu beberapa usaha dan rekayasa telah dibuat dalam mengekalkan hubungan kerajaan BN dengan golongan Melayu-Bumiputera. Dalam skala manipulasi dan eksploitasi yang rendah, institusi dan sumber awam digunakan untuk mendapatkan sokongan (*consent*) dari orang Melayu/Bumiputera. Projek pembangunan di Sabah dan Sarawak umpamanya, diperhebatkan dengan Lebuh Raya Pan-Borneo sebagai gula-gula utama. Peneroka FELDA, salah satu kubu kuat BN di kawasan majoriti besar Melayu, diberikan durian runtuh melalui beberapa program BN.¹⁶ Kurang sebulan sebelum pilihan raya, kerajaan memperuntuk RM53.6 juta untuk memberi bantuan kepada pemandu teksi yang majoriti adalah orang Melayu.¹⁷ Kerajaan juga mengumumkan kenaikan gaji pada penjawat awam, di mana lebih 90 peratus terdiri dari orang Melayu, sehari sebelum sidang Parlimen ke-13 dibubarkan.¹⁸ Di samping itu, beberapa menu manipulasi lazim terus digunakan seperti yang telah dijelaskan dalam artikel awal Muhamad Takiyuddin & Muhamad Nadzri dalam isu khas ini. Meskipun dengan kombinasi manipulasi skala tinggi dan rendah seperti ini, UMNO dan BN telah merekodkan pencapaian pilihan raya yang terburuk dalam PRU-14. Bahagian berikut akan membincangkan bagaimana BN dapat ditewaskan oleh PH di sebalik kaedah manipulasi dan rekayasa parti pemerintah yang licik di dalam pilihan raya itu.

Kejatuhan Rejim BN: Di Mana Silapnya Dan Empat Faktor Utama Kemenangan PH Dalam Konteks Pengundi Dan Politik Melayu

PRU-14, sebagai mana pilihan raya sebelumnya telah direkayasa dan dimanipulasi oleh rejim parti pemerintah untuk menjamin kemenangannya. Keyakinan terhadap kemenangan BN bukan sekadar hadir dari Najib dan pentadbirannya tetapi juga ramai pemerhati politik dari dalam dan luar negara.¹⁹ Keyakinan Najib begitu tinggi sehingga beliau dilaporkan amat terkejut, tidak tahu berbuat apa-apa dan gemetar pada malam keputusan pilihan raya.²⁰ Pengerusi SPR juga seolah-olah tidak mempunyai skrip untuk mengumumkan pemenang, sebaliknya melengah-lengahkan keputusan seperti ingin memberi Najib lebih masa untuk melakukan sesuatu.²¹ Dengan rekayasa sistem pilihan raya yang tidak bebas (dari manipulasi parti penyandang) dan tidak adil (dengan pelbagai halangan yang dikenakan terhadap parti lawan) ini, selain dari situasi parti pembangkang yang berpecah-pecah dan persaingan tiga penjur, bagaimanakah BN boleh ditewaskan dalam PRU-14?

Pada dasarnya, jumlah kawasan pilihan raya dikekalkan, dengan 222 kerusi dipertandingkan di Parlimen dan 505 lagi kerusi di peringkat DUN sebagaimana PRU-13.²² Kesemua kerusi dipertandingkan kecuali di DUN Rantau di mana penyandangannya diumumkan menang tanpa bertanding. Namun di sebalik pengekalannya jumlah kawasan pilihan raya, SPR telah melakukan persempadanan semula yang telah diluluskan secara tergesa-gesa hanya beberapa hari sebelum parlimen dibubarkan.²³ Persempadanan kali ini, bersifat politik sebagai mana persempadanan pada tahun 2003 di mana kawasan-kawasan itu dibahagi mengikut komposisi etnik. Melalui amalan ini, demografi pengundi Melayu bertambah di kawasan-kawasan dengan agak ketara di Semenanjung, khususnya di Selangor, di samping pembentukan kawasan-kawasan besar kerusi parlimen majoriti Cina.²⁴ Ini berikutan dari perkiraan rejim berdasarkan pemahaman mereka di dalam PRU ke-13 bahawa golongan Melayu masih lagi setia dengan BN berbanding golongan bukan Melayu.

Melihat kepada keputusan PRU-12 dan PRU-13, rekayasa sempadan pilihan raya berteraskan demografi etnik adalah tidak terelak sekiranya BN ingin memenangi PRU-14. Mengambil kira kerusi yang dimenangi oleh pemimpin Melayu/Bumiputera dalam PRU-14, UMNO/BN memenangi 75 kerusi majoriti Melayu/Bumiputera, PAS (18), Bersatu (12), Amanah (11), PKR (30) dan Warisan (8). Ini membentuk sekurang-kurang 154 kerusi atau 69.36 % kerusi Melayu/Bumiputera daripada keseluruhan 222 kerusi di Parlimen. Jumlah ini jauh melebihi majoriti mudah iaitu sebanyak 112 kerusi. UMNO/BN hanya perlu memenangi hanya 73 peratus dari kawasan-kawasan ini untuk membentuk majoriti mudah – satu hal yang dilihat sebagai tidak mustahil lebih-lebih lagi dengan perpecahan parti pembangkang sebagaimana yang berlaku dalam PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar. Dengan rekayasa

persempadanan seperti ini, UMNO/BN menganggap penguasaan mereka di kerusi majoriti Melayu sahaja sudah cukup untuk mereka mengekalkan kuasa di persekutuan sekaligus menyelesaikan masalah kesukaran mereka untuk mendapat undi bukan Melayu/Bumiputera terutamanya pengundi Cina. Untuk itu, penguasaan UMNO/BN di kawasan majoriti Melayu adalah cukup kritikal dalam memastikan kesinambungan kedudukan mereka di persekutuan. Sekiranya mereka gagal di kawasan ini, maka mereka akan tewas dalam PRU-14.

Namun keputusan yang dicatatkan dalam PRU-14 sama sekali meleset dari perkiraan BN. Di kawasan majoriti Melayu/Bumiputera, undi pengundi Melayu telah terpecah tiga di antara UMNO/BN, PH dan PAS. UMNO/BN mendapat bilangan kerusi tertinggi secara keseluruhan, kebanyakannya di kawasan luar bandar dan pinggir bandar khususnya di Pahang, Perlis, Perak, Sabah dan Sarawak tetapi dengan penurunan jumlah kerusi yang mendasar. PAS pula banyak memenangi banyak kerusi ini di kawasan-kawasan luar bandar khususnya di Terengganu, Kelantan, Kedah dan Perak. Malah PAS berjaya mempertahankan Kelantan dan merampas Terengganu dari BN dengan majoriti yang jauh lebih tinggi dari PRU-13. Meskipun parti Bersatu (dan Amanah) mendapat undi terendah di kawasan ini, tetapi dengan gabungan dengan PH, Bersatu, Amanah dan Warisan memberi sumbangan penting kepada kemenangan PH banyak kawasan Melayu/Bumiputera di Semenanjung dan Sabah sekaligus dipilih mengetuai pentadbiran kerajaan PH di Kedah, Perak, Johor dan Sabah. Namun, dalam kalangan pemimpin Melayu/Bumiputera di dalam PH, pemimpin Melayu/Bumiputera dari PKR adalah yang paling berjaya dengan 30 dari keseluruhan 48 kerusi Parlimen yang dimenangi.²⁵ Malah parti itu dipilih untuk mengetuai tiga kerajaan negeri iaitu di Selangor, Melaka dan Negeri Sembilan. Berdasarkan prestasi PH di kawasan majoriti Melayu/Bumiputera sahaja sudah cukup untuk menafikan kemenangan UMNO/BN yang sangat bergantung kepada kemenangan di kawasan itu. Gabungan parti dalam PH menguasai sekurang-kurangnya 61 kerusi majoriti Melayu/Bumiputera iaitu hampir 40 peratus kerusi di kawasan itu. PAS pula mendapat 18 kerusi majoriti parlimen Melayu, iaitu 11.68 peratus. UMNO/BN hanya menguasai 75 kerusi dari 154 kawasan majoriti Melayu atau 46.67 peratus sekaligus menyebabkan parti itu gagal untuk mempertahankan kedudukannya di persekutuan buat kali pertama sejak kemerdekaan.

Bagaimanakah kita boleh memahami dinamika ini? Mengapakah keputusan dalam PRU-14 begitu berbeza dengan PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar? Mengapa berlaku banyak peralihan undi kepada parti PH dan PAS? Pertamanya, kami melihat PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar adalah contoh yang tidak sesuai dan tidak representatif baik dalam konteks politik dan pilihan raya Melayu atau Malaysia. Kedua-dua kawasan itu adalah kubu kuat UMNO. Malah, tsunami politik pada 2008 gagal mengalahkan calon UMNO di kedua-dua kawasan itu meskipun pakatan pembangkang memenangi Selangor dan

Perak dalam PRU-12. Hal yang serupa turut berlaku dalam PRU-13 di mana meskipun dengan persaingan dua parti gabungan, UMNO berjaya memenangi kedua-dua kawasan itu dengan agak mudah. Jika perlawanan satu lawan satu berlaku sewaktu PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar, UMNO masih lagi boleh memenangi PRK itu. Sedangkan realiti politik Melayu/Bumiputera dan Malaysia tidak semudah itu. Pluralisme Malaysia bukan sahaja berlaku di antara etnik dan kelas semata-mata tetapi juga termasuk berdasarkan agama, ideologi, sentimen kenegerian, perbezaan generasi dan lokaliti. Oleh itu di dalam sesebuah komuniti juga terdapat pecahan-pecahan latar belakang yang pelbagai.

Dari segi persaingan pula, perlawanan pilihan raya di Malaysia juga perlu difahami berdasarkan kompleksiti di atas. Terdapat sekurang-kurangnya tiga kategori asas dalam membahagikan kawasan-kawasan pilihan raya, dan kategori-kategori itu yang boleh disilang-semak (*cross-check*) di antara mereka. Pertama, adalah dengan membahagikan kawasan pilihan raya tiga jenis kawasan iaitu kepada kawasan majoriti Melayu/Bumiputera, kawasan bercampur dan kawasan majoriti Cina. Kedua, dalam kategori etnik di atas, kawasan PRU juga boleh dibahagi mengikut komposisi pengundi Melayu/Bumiputera yang membentuk majoriti di peringkat nasional iaitu kawasan Melayu/Bumiputera bersaiz tinggi (lebih 75 peratus Melayu/Bumiputera), kawasan Melayu/Bumiputera bersaiz sederhana (60 peratus ke atas) dan kawasan bercampur (Pengundi Melayu/Bumiputera dalam 40 ke 59 peratus). Ketiga, kedua-dua kategori ini juga perlu diperhubungkan dengan kategori lokaliti-pembangunan atau geografi - kawasan bandar, kawasan pinggiran bandar atau separuh bandar (semi-urban) dan kawasan luar bandar. Pembahagian kerusi di kalangan parti komponen BN dan PH secara umumnya adalah berdasarkan ketiga-tiga dinamika kategorisasi ini. Kebanyakan kerusi di Semenanjung dan Sarawak menyaksikan perlawanan tiga penjuror, di Sabah pula sesetengahnya lebih dari tiga penjuror.

Perlu juga diingatkan, sewaktu kedua-dua PRK itu berlangsung pada Jun 2016, PH baru sahaja ditubuhkan beberapa bulan sebelum itu.²⁶ Begitu juga dengan Amanah. Parti Bersatu pula belum dibentuk lagi. Mahathir dan bekas pemimpin UMNO yang dipecat Najib pada 2015 pula hanya datang berkempen untuk PH atas kapasiti individu. Malah mereka belum lagi bersama PH. Dengan erti kata lain, PH belum lagi menjadi sebuah pakatan parti yang kukuh pada pertengahan 2016. Keputusan PRK itu memberi reaksi yang berbeza pada BN dan PH. Ia telah menggembirakan BN dan menyebabkan BN berasa lebih selesa dan berkeyakinan untuk menang dalam PRU-14, sehinggakan PRU itu ditangguh-tangguhkan sehingga ke saat akhir. Peluang untuk menyerang pembangkang yang masih dalam keadaan kucar-kacir dan tidak tersusun, tidak dimanfaatkan BN. Kedua-dua PRK itu sebaliknya memberi keinsafan pada PH dan pemimpin mesra PH bahawa jika pembangkang tidak kuat dan bersatu maka BN akan terus kekal berkuasa selepas PRU-14. Untuk itu PH telah

merencana strategi ampuh yang pada akhir membolehkan mereka menguasai Putrajaya.

Dengan memberi fokus kepada politik dan pengundi Melayu/Bumiputera, kami mengidentifikasi beberapa faktor penting yang membawa kepada keputusan PRU-14. Empat faktor utama ini mempunyai perkaitan yang tinggi di antara satu sama lain dan diperkukuhkan lagi dengan beberapa faktor sampingan yang turut penting dalam mempengaruhi keputusan PRU ke-14. Faktor-faktor utama itu adalah seperti berikut:

- i. Kewujudan pembangkang baru yang kuat, representatif dan berwibawa.
- ii. Pepecahan dalaman elit pemerintah
- iii. Kewujudan isu besar yang mempunyai impak.
- iv. Kemajuan teknologi ICT dan pembentukan masyarakat digital/informatif di Malaysia.

Cubaan untuk mengeluarkan Perikatan/BN dari tampuk kekuasaan telah dilakukan sejak 1959, tetapi pembangkang tidak pernah menemui formula kemenangan. Pada PRU 1999 meskipun terdapat peralihan undi Melayu terhadap pembangkang, namun undi pengundi Cina terus membolehkan BN untuk menguasai majority dua pertiga kerusi di Dewan Rakyat. Pada PRU 2008 dan PRU 2013 pula menyaksikan peralihan undi Cina terhadap BN, tetapi pengundi Melayu dan Bumiputera khususnya di kawasan separuh bandar dan luar bandar telah menyelamatkan parti itu dengan majoriti mudah. Dalam konteks PRU-14, dengan penguasaan terhadap pengundi bandar, bukan Melayu dan sesetengah separuh bandar, kunci kemenangan pembangkang adalah dengan menambahkan bilangan kerusi majoriti Melayu/Bumiputera di kawasan separuh bandar dan luar bandar. Untuk itu, jelas sekali kepentingan untuk membentuk sebuah pakatan pembangkang baru, kuat dan berwibawa adalah sangat diperlukan dalam menyaingi dominasi BN.

Masalah untuk mewujudkan parti Islam bagi menarik pengundi Melayu 'berjiwa Islam' ke PH dijawab dengan penubuhan parti Amanah.²⁷ Hal ini adalah penting kerana tidak semua pengundi Melayu (dan Bumiputera Islam) meletakkan faktor etnik sebagai orientasi utama politik mereka, seperti penyokong UMNO dan Bersatu. Sebaliknya terdapat ramai juga pengundi Melayu yang meletakkan agama sebagai agenda utama berbanding persoalan bangsa. Meskipun tidak sepopular PAS, Amanah dijangka dapat menarik pengaruh sebahagian pengundi yang 'berjiwa Islamik' kepada PH khususnya di kawasan bandar dan separuh bandar. DAP dan PKR pula secara relatifnya dijangka dapat mengekalkan kekuatan seperti mana pada PRU 2013 dengan penguasaan terhadap pengundi bandar, separuh bandar, kawasan pengundi bercampur (*mixed seats*) dan pengundi Cina.

Namun PKR sukar untuk menguasai kerusi majoriti Melayu melainkan di kawasan bandar. Penguasaannya di kawasan separuh bandar juga tidak mutlak. Amanah juga dijangka tidak dapat menyelesaikan masalah ini berikutan ketidakselarasan aspirasi Amanah dengan kebanyakan pengundi Melayu buat masa ini. Namun, peluang untuk menembusi pengundi di kawasan Melayu khasnya di kawasan separuh bandar dan luar bandar muncul apabila berlaku pecahan elit dalam parti UMNO. Pecahan itu menyebabkan beberapa tokoh-tokoh besar dalam UMNO dipecat dan beberapa lagi pemimpin termasuk Mahathir Mohamad mengambil keputusan untuk keluar parti. Dengan alasan tidak berpuas hati dengan tadbir urus negara pada awal 2015, Mahathir mula menyerang pentadbiran Najib dengan agresif sejak itu. Tindakan ini menyebabkan keretakan dalam kepimpinan Melayu/Bumiputera dalam UMNO yang pada akhirnya menyebabkan beberapa pemimpin kanan UMNO dipecat pada Julai 2015 dan awal 2016 termasuklah Timbalan Presiden UMNO, Muhyiddin Yassin, Naib Presiden, Shafie Apdal dan Menteri Besar Kedah, Mukhriz Mahathir.

Berbanding memberi serangan atas kapasiti individu, Mahathir mula menekan pentadbiran Najib dengan lebih serius – sehingga beliau menyusun wadah untuk menggabungkan pembangkang dan masyarakat sivil untuk menolak pentadbiran Najib. Pada 4 Mac 2016, Mahathir mengadakan ‘Deklarasi Rakyat’ yang menyaksikan sokongan ramai tokoh pembangkang dan masyarakat sivil.²⁸ Meskipun Ketua Umum PKR Anwar Ibrahim dan presidennya Wan Azizah Wan Ismail pada mulanya ragu-ragu dengan niat Mahathir,²⁹ namun kesungguhan Mahathir untuk bekerjasama dengan PH dan kekalahan teruk pembangkang di PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar telah menyebabkan satu keputusan yang lebih pragmatik telah diambil. Presiden PH, Wan Azizah dan juga Anwar sedar bahawa pengaruh Mahathir dan bekas tokoh-tokoh UMNO adalah sangat penting jika PH serius untuk menawan Putrajaya pada PRU-14. Begitu juga Mahathir dan penyokongnya. Jika mereka ingin kembali ke badan eksekutif, kerjasama dengan PH adalah satu-satunya jalan yang ada buat mereka pada ketika itu. Justeru dengan penuh pragmatik dan muafakat, PH mula diperkukuhkan selepas kekalahan mereka dalam PRK Sungai Besar dan Kuala Kangsar pada Jun 2016. Kekalahan PH dalam kedua-dua PRK itu, dalam erti kata lain, adalah titik perubahan kepada langkah PH yang lebih strategik dan praktikal dalam menghambat BN dalam PRU ke-14.

Dengan beberapa siri perbincangan yang diadakan Mahathir dengan bekas pemimpin UMNO bersama-sama dengan tokoh pembangkang dari Amanah, DAP dan PKR (dan Mahfuz Omar dari PAS), akhirnya pada Julai 2016, mereka mengambil keputusan satu parti berasaskan Melayu/Bumiputera perlu ditubuhkan untuk menggantikan peranan UMNO. Keputusan ini disokong penuh oleh Anwar.³⁰ Sekiranya berjaya, parti itu boleh dianggap sebagai *the missing puzzle piece* atau formula kemenangan yang selama ini sukar untuk dicapai oleh pembangkang. Akhirnya, Parti Peribumi Bersatu

Malaysia ditubuhkan oleh Mahathir, Muhyiddin dan Mukhriz pada September 2018. Bagi membuka jalan untuk kemasukan Bersatu ke dalam PH sekaligus memperkuat pembangkang, Mahathir mengadakan beberapa pertemuan dengan Anwar semasa Anwar menghadiri beberapa kes mahkamahannya.³¹ Akhirnya pada Mac 2017, Bersatu secara rasminya menyertai PH.³²

Tidak lama selepas itu, bagi menyusun kukuh organisasi PH, Mahathir dinamakan sebagai Pengerusi dan Anwar sebagai Ketua Umum PH pada Julai 2017.³³ Kemudian apabila PRU-14 hanya berbaki beberapa bulan lagi, PH secara pragmatik telah menamakan Mahathir sebagai calon Perdana Menteri mereka.³⁴ Kemasukan Mahathir dan Bersatu dalam PH juga memberi ruang kepada kerjasama yang lebih mantap dengan Parti Warisan Sabah yang telah ditubuhkan pada Oktober 2016 oleh Shafie Apdal. Meskipun Warisan tidak menyertai PH secara rasmi, tetapi parti itu bersetuju untuk menyokong dan bekerjasama dengan PH, sekaligus mengelakkan pertembungan sesama sendiri parti pembangkang di Sabah dalam PRU ke-14.³⁵ Untuk itu PH dalam konteks ini telah pun berjaya menjadi parti yang representatif dengan perwakilan yang mewakili kebanyakan latar belakang pluralisme masyarakat Malaysia.

Beberapa lagi strategi direncana dan dilaksana secara bersama, dengan penuh muafakat dan pragmatik oleh pemimpin-pemimpin parti komponen PH. Pertama, siri jelajah PH diadakan dengan agresif di seluruh Malaysia dengan tumpuan khas di kawasan majoriti Melayu dan luar bandar di Semenanjung. Hal ini khasnya untuk memperkenalkan Bersatu dan Amanah disamping memberi ruang kepada dua parti baru itu untuk menambah ahli bagi menyaingi UMNO dan PAS. Lebih penting lagi, jelajah itu juga membolehkan pemimpin-pemimpin utamanya menarik sokongan Melayu terhadap Bersatu, Amanah dan PH. Kedua, satu manifesto bersama yang dinamakan Manifesto Harapan telah dilancarkan pada Mac 2018. Manifesto untuk banyak memberi tumpuan terhadap agenda reformasi khasnya dari sudut institusi. Ketiga, meskipun pendaftaran PH telah dilengah-lengahkan oleh Pendaftar Pertubuhan (RoS), kesemua parti komponen PH telah bersetuju untuk menggunakan satu logo sahaja iaitu logo PKR dalam PRU-14. Langkah ini bukan sahaja memperlihatkan solidariti pemimpin PH, tetapi juga boleh mengurangkan kegundahan pengundi Melayu jika lambang DAP digunapakai khasnya di kawasan bandar dan separuh bandar. Untuk itu, dengan kemasukan Mahathir dan tokoh-tokoh UMNO dalam PH, bersama-sama dengan pengaruh Anwar, Wan Azizah, Azmin Ali, Mohamad Sabu, Lim Kit Siang dan Lim Guan Eng, serta dengan langkah yang pragmatis dan muafakat, PH muncul sebagai sebuah pakatan yang kuat, tersusun, representatif dan berwibawa menjelang PRU ke-14.

Faktor kedua yang kami hujahkan menyumbang kepada kemenangan PH ialah perpecahan elit yang mendalam di kalangan pemimpin Melayu khasnya di dalam UMNO. Dengan pembersihan pihak pencabar pentadbiran Najib di dalam parti UMNO pada tahun 2015, BN kehilangan sebahagian

daripada pengaruhnya di kalangan pengundi Melayu. Dengan perpecahan elit ini, Bersatu dan Amanah (dan Warisan) yang merupakan parti komponen PH, berjaya merebut 31 kerusi parlimen dari UMNO/BN dan PAS pula mencuri banyak kerusi majoriti Melayu secara dominan di Terengganu dan Kelantan. Penyisihan Muhyiddin, Mukhriz dan Shafie menjadi antara penyebab utama UMNO/BN kehilangan Johor, Kedah dan Sabah – yang sering dianggap sebagai kubu BN sebelum ini. Ketiga-tiga mereka adalah tokoh-tokoh penting dan popular dalam politik tempatan di negeri masing-masing. Layanan buruk terhadap Mahathir pula dan penentangan beliau terhadap BN telah menyebabkan UMNO/BN kehilangan sebahagian kepercayaan di kalangan Melayu. Ini membawa kepada faktor sampingan yang penting iaitu faktor Mahathir atau faktor Dr M. Beliau mempunyai pengaruh yang sangat besar dikalangan orang Melayu dan bukan Melayu meskipun terkenal dengan pentadbiran yang tegas. Beliau pernah digelar sebagai “*popular authoritarian*” oleh seorang sarjana terkemuka.³⁶ Kemampuan beliau memimpin Malaysia untuk menjadi sebuah negara industri dari 1980-an ke awal abad ke-21 selain berjaya menangani krisis ekonomi pada 1997-1998 membuatkan ramai melihat beliau sebagai pemimpin yang berwibawa.

Perpecahan elit pada kali berbeza dengan perpecahan elit UMNO pada lewat 1980-an dan 1990-an di mana kali ini ia melibatkan lebih ramai tokoh berjawatan tinggi dalam UMNO. Dari sudut undi popular, perubahan yang dicatatkan oleh PH dalam PRU-14 adalah tidak terlalu berbeza dari pencapaian PRU-13, dengan jumlah undi sekitar 50 peratus.³⁷ Namun dengan ketiadaan PAS dalam pakatan pembangkang pada PRU kali ini, jumlah itu sebenarnya cukup tinggi dan menggambarkan ayunan undi terhadap PH sebanyak lebih 10 peratus berbanding PRU-13. Sebaliknya, perpecahan elit Melayu telah menyebabkan UMNO/BN kehilangan banyak kerusi kepada pihak lawan khasnya di kawasan majoriti Melayu/Bumiputera. Justeru strategi pentadbiran Najib dalam merubah kawasan parlimen berdasarkan pecahan etnik nampaknya telah memakan diri, di mana PAS (18 peratus) dan PH berjaya menambah bilangan undi popular dan BN hanya mendapat 32 peratus undi popular.³⁸

Perpecahan elit dalam masyarakat Melayu ini diperhebatkan dengan faktor ketiga kekalahan BN iaitu kewujudan isu besar yang menyelubungi kerajaan UMNO/BN terutamanya isu kenaikan kos sara hidup,³⁹ pengenaan cukai barangan dan perkhidmatan (GST) sejak 2014,⁴⁰ dan masalah tadbir urus dalam pentadbiran Najib khususnya hal yang berkaitan dengan penyelewengan dana kerajaan dalam 1MDB.⁴¹ Kegagalan pentadbiran Najib dalam menangani isu ini secara fundamental menyebabkan beliau menjadi semakin kurang popular di kalangan rakyat sejak penggal kedua pemerintahannya. Ini diburukkan lagi liputan media yang meluas terhadap dakwaan derma RM2.6 billion ke dalam akaun peribadinya.⁴² Hal ini pula membawa kepada faktor sampingan yang berikutnya, iaitu faktor Najib. Dasar-dasar tidak popular dan

isu tadbir urus yang melanda pentadbiran beliau menyebabkan kemunculan sentimen anti-Najib cukup tinggi di kalangan sesetengah rakyat.⁴³ Ramai mula melihat beliau sebagai seorang ‘kleptokrat’ sebagaimana gambaran yang diberikan oleh Mahathir⁴⁴ (menerusi media baru, media sosial dan Jelajah Pakatan Harapan) dan beberapa badan antarabangsa.⁴⁵ Kebencian terhadap pentadbiran Najib menyebabkan ramai pengundi kali pertama (golongan muda) dan pengundi atas pagar (termasuk pengundi senyap) berasa terpenggil untuk pulang mengundi dengan sentimen untuk ‘menyelamatkan Malaysia’ dari kepimpinan kleptokrat.⁴⁶ Hal ini menyebabkan kesesakan teruk lalu lintas beberapa hari sebelum hari mengundi,⁴⁷ kesesakan di tempat-tempat mengundi khususnya di saluran pengundi muda dan jumlah turun mengundi yang tinggi.⁴⁸ Akibatnya banyak sokongan disalurkan pengundi kepada calon-calon PH (dan juga PAS), sekali gus menyebabkan UMNO/BN kehilangan kesemua negeri yang dimenanginya pada PRU-13 kecuali Pahang dan Perlis.⁴⁹

Faktor keempat pula adalah kemajuan teknologi komunikasi dan maklumat (ICT) khasnya peningkatan penggunaan telefon pintar dengan pelbagai aplikasi canggih. Penggunaan gajet pintar di Malaysia sejak PRU 2013 semakin bertambah pesat, melibatkan dua pertiga masyarakatnya pada 2018.⁵⁰ Hal ini memperlihatkan masyarakat Malaysia kini adalah masyarakat digital/informatif (berpengetahuan) atau apa yang mungkin boleh ditermakan sebagai *i-society* dengan kehidupan berkisar di dalam dunia dan teknologi ICT. Tidak seperti zaman sebelum kemajuan ICT, media massa dikawal oleh kerajaan UMNO/BN menyebabkan pengaruh parti itu tinggi di kalangan umum. Pilihan raya di Malaysia menjadi semakin kompetitif sejak 1999, kecuali pada PRU 2004, dengan kemajuan ICT di samping kewujudan gabungan pembangkang baru dalam politik Malaysia dan PKR (parti serpihan UMNO). Meskipun perkembangan ICT di Malaysia telah bermula sejak penghujung 1990-an, namun teknologi itu mengambil masa yang agak lama dalam mentransformasi masyarakatnya. Semasa internet diperkenalkan secara meluas di Malaysia pada 1997, hanya sebilangan rakyat sahaja yang mampu melanggan dan menggunakannya. Kemajuan ICT juga agak terhad di Malaysia sehinggalah penggunaan telefon pintar mula menjadi meluas dengan rakyat sejak pertengahan dekad 2010-an – iaitu selepas PRU-13. Sebelum itu, ramai yang menggunakan telefon bimbit yang tidak mempunyai akses kepada internet terutamanya golongan luar bandar dan warga emas yang majoritinya adalah Melayu/Bumiputera. Penukaran teknologi telefon bimbit kepada telefon pintar dengan ini telah memberi impak penting dalam mewujudkan sebuah masyarakat digital di Malaysia sekaligus membezakan situasi PRU-14 dengan pilihan raya-pilihan raya yang terdahulu.

Apa yang lebih menarik pada PRU kali ini ialah bukan sahaja jumlah pengguna ICT yang semakin meningkat di kalangan rakyat Malaysia di semua peringkat umur, tetapi juga dengan pelbagai aplikasi media sosial baru seperti *WhatsApp*, *We Chat* dan *Telegram* yang tidak wujud dalam PRU yang sebelum,

di mana rakyat Malaysia mencatat penggunaan antara tertinggi di dunia.⁵¹ Dengan aplikasi-aplikasi ini, di samping *Facebook* dan *Twitter*, pelbagai berita dikongsikan dan perbincangan diadakan di kalangan rakyat Malaysia yang semakin terhubung meskipun dengan pelbagai latar belakang. Malah, jumlah rakyat Malaysia yang membaca berita di media-media sosial dan secara atas talian berbanding semakin meningkat berbanding media konvensional.⁵² Amalan politik digital ini sekaligus juga menjadi salah satu karektor dan cara hidup baru di kalangan ramai *i-society* Malaysia di kesemua peringkat umur pada hari ini. Ia menyebabkan rakyat Malaysia bukan sahaja menjadi lebih informatif, tetapi lebih partisipatif dan kritis di dalam pelbagai isu politik nasional. Perbincangan dan 'debat' di dalam kumpulan *WhatsApp* dan *Facebook* menjelang PRU-14 semakin panas dengan pelbagai aktiviti perkongsian maklumat dan *trolling*.⁵³ Penggunaan *Facebook live* pula meningkat mendadak sewaktu kempen PRU ke-14, dengan ramai yang menyaksikan kempen PH, khususnya yang disampaikan oleh Mahathir berbanding kempen BN yang tidak mendapat sambutan.

Kesemua empat faktor ini diujahkan telah menyebabkan peralihan undi terhadap PH dan juga PAS sekali gus menyebabkan BN kehilangan banyak kerusi. Bersatu berjaya merampas 13 kerusi penting dari UMNO/BN termasuk di Sungai Besar. Pencapaian ini juga membuktikan bagaimana Bersatu boleh memainkan peranan yang berbeza berbanding Amanah dalam bertindak balas terhadap pluralisme Malaysia. Parti Amanah pula memenangi 11 kerusi parlimen. Namun hanya dua kerusi yang dirampas dari BN iaitu kawasan parlimen Tampin dan Pulai. Amanah juga menang di beberapa kerusi PAS seperti di Hulu Langat dan Temerloh khususnya dengan bantuan sokongan pengundi bukan Melayu yang majoritinya menolak PAS. Lain-lain kerusi adalah 'kerusi selamat' yang pernah dimenangi mereka dan Pakatan Rakyat dalam PRU 2013. Parti Warisan pula memenangi 8 kerusi parlimen di Sabah. Kesemua kerusi parlimen itu adalah kawasan majoriti Bumiputera Sabah kecuali Batu Sapi yang merupakan kerusi campuran. Namun fakta yang lebih penting lagi adalah, kesemua kerusi itu dirampas dari BN. Sokongan Warisan terhadap PH dengan lapan kerusi parlimen itu memberi kemenangan yang jelas pada PH dengan keseluruhan 121 kerusi. Tanpa sokongan parti Bumiputera seperti Warisan, keputusan PRU-14 mungkin boleh digantung dengan PH hanya menguasai 113 kerusi, suatu kedudukan yang sangat rapuh. Tanpa parti Bersatu pula, yang memenangi 13 kerusi parlimen, cita-cita PH untuk menawan Putrajaya mungkin tidak kesampaian.

Keputusan ini juga menunjukkan UMNO/BN dibawah pentadbiran Najib telah terlebih yakin kesetiaan Melayu terhadap parti itu. Pentadbiran Najib juga memandang rendah kemampuan PH, Mahathir dan Bersatu untuk memenangi PRU-14 melalui persaingan tiga penjur. Hal ini turut membuktikan bahawa gabungan berasaskan sesebuah kaum tidak sesuai jika sesebuah parti itu ingin merebut kedudukan di persekutuan. Mana-mana parti

yang mengasaskan sokongan parti terhadap sesuatu kelompok, sedangkan realiti masyarakat Malaysia terdiri dari kepelbagaian latar belakang, parti itu akan mengalami kesukaran untuk mendapat kedudukan persekutuan. Ia hanya sesuai di peringkat negeri sebagai mana nasib PAS dalam politik Malaysia. Untuk memenangi kedudukan di persekutuan, gabungan parti yang meluas diperlukan, dengan agenda yang bertindakbalas kepada kepelbagaian itu. Dengan keupayaan PH untuk bergabung dengan beberapa parti yang mewakili kepelbagaian Malaysia, kemenangannya tidak terelak dengan BN yang berorientasikan projek elitis dan dasar pro-Melayu. Ini menjelaskan bagaimana PH berjaya menghambat penguasaan BN dalam PRU-14 di sebalik pelbagai manipulasi yang dilakukan oleh rejim BN dalam menafikan kemenangan PH. Meskipun parti berasaskan Melayu/Islam dalam PH iaitu Bersatu dan Amanah tewas di kebanyakan tempat yang mereka tandingi, tetapi gabungan yang dibina dengan parti lain membolehkan parti-parti itu berjaya berkuasa di peringkat persekutuan meskipun sumbangan mereka agak terhad terhadap PH. Malah, calon Bersatu Mahathir telah diangkat sebagai Perdana Menteri Pakatan Harapan mengambilkira ketokohan beliau dan kepentingan meletakkan tokoh Melayu sebagai Perdana Menteri meskipun Bersatu merupakan antara parti yang paling kecil bilangan ahli parlimennya dalam PH.

Kesimpulan

Agak jelas sekali, penembusan terhadap kawasan Melayu/Bumiputera di kawasan separuh bandar dan luar bandar adalah kunci kepada strategi PH ke Putrajaya. Tanpa Mahathir, parti Bersatu dan Warisan, laluan PH ke persekutuan akan menjadi lebih sukar dan PH mungkin tidak akan berjaya untuk memenangi PRU-14. Kemampuan Bersatu dan Warisan merampas 21 kerusi daripada BN di kawasan-kawasan itu telah mengukuhkan hujah ini. Kehadiran mereka dalam PH memberikan majoriti yang cukup diperlukan oleh pakatan pembangkang sejak PRU-12. Tetapi untuk meletakkan mereka sebagai satu-satunya faktor kemenangan, adalah sesuatu yang tidak tepat dan *overrated*. Faktor Mahathir, Bersatu dan Warisan hanyalah antara faktor di samping faktor-faktor utama yang lain seperti perpecahan elit, kebangkitan media sosial dan kemunculan masyarakat digital.

Model BN yang elitis di bawah pentadbiran Najib pada penggal kedua (2013-2018) jelas sekali tidak bersesuaian dengan pluralisme Malaysia dari khasnya sudut kaum dan kelas. Mana-mana parti yang ingin berkuasa di peringkat persekutuan perlulah melebar keperwakilan mereka, dengan merefleksi pluralisme Malaysia. Dengan terlalu berfokuskan terhadap politik Melayu (disamping kurang sensitif terhadap kepentingan golongan bukan Melayu) dan projek-projek pembangunan yang lebih menguntungkan kelas atasan serta mengorbankan golongan bawahan dengan pengenaan cukai baharu dan penarikan subsidi, pentadbiran Najib dengan sendiri telah merekayasa

kejatuhan mereka. Apatah lagi apabila mereka kini berhadapan dengan pihak pembangkang yang kuat dan representatif. Model PH yang lebih pluralis melibatkan gabungan politik yang melebar, mewakili majoriti pelbagai latar belakang dan pluralisme masyarakat Malaysia baik dari sudut kaum, ideologi, kelas dan wilayah. Kesederhanaan dan sifat pragmatik dalam pendekatan mereka terhadap pluralisme Malaysia telah membantu parti itu untuk mendapat tempat di Putrajaya. Untuk itu, keseimbangan dalam mendepani dan merespons terhadap pluralisme Malaysia yang pelbagai latar belakang tetapi bermajoritikan Melayu/Bumiputera, adalah kunci penting untuk mana-mana parti di Malaysia untuk mencapai atau mengekalkan kuasa di persekutuan.

Nota Akhir

1. “BN wins big in Sungai Besar and Kuala Kangsar”. *Malaysiakini*, 18 Jun 2016, <https://www.malaysiakini.com/news/345792>. [30 Julai 2018].
2. “Calon tidak turun kempen, tidak jejas usaha BN – Shahrizat”. *Berita Harian*, 28 Mei 2018, <https://www.bharian.com.my/node/158544>. [30 Julai 2018].
3. Schedler, “The Menu of Manipulation”, 2002.
4. “EC chief admits racial redelineation, says ethnic groups can’t be split”. *The Malay Mail*, 29 Mac 2018. <https://www.malaymail.com/s/1610117/ec-chief-admits-racial-redelineation-says-ethnic-groups-cant-be-split>. [30 Julai 2018].
5. Shakira Buang, BN menang besar setiap kali persempadanan, 2018.
6. “Pakatan Harapan continues its reign on popular votes”. *New Straits Times*, 10 Mei 2018. <https://www.nst.com.my/news/politics/2018/05/368168/pakatan-harapan-continues-its-reign-popular-votes>. [30 Julai 2018].
7. Muhamad Nadzri Mohamed Noor, *Politik Malaysia di Persimpangan; Praktik Politik dalam PRU 2008 dan Kontemporari*, 2009.
8. Levitsky & Way, *Competitive authoritarianism: hybrid regimes after the Cold War*, 2010, Bab 1.
9. Levitsky & Way, “Elections Without Democracy: The Rise of Competitive Authoritarianism, 2010, hlm. 52-54.
10. Ibid., hlm 52-54.
11. Zakaria Ahmad, “Malaysia: Quasi Democracy in a Divided Society”, 1989.
12. Crouch, *Government and society in Malaysia*, 1996.
13. Case, “Semi-Democracy in Malaysia: Withstanding the Pressures for Regime Change”, 1993.
14. “Gov’t knows best’ era is over”. *Malaysiakini*, 9 April 2009, <https://www.malaysiakini.com/news/102031>. [30 Julai 2018].

15. Zulkiflee Bakar, *Apa lagi Cina mahu?*, 2013.
16. Lihat sebagai contoh, “Peneroka Felda terima ‘durian runtuh’ dalam Bajet 2018”. *Astro Awani*, 27 Oktober 2017, <http://www.astroawani.com/berita-malaysia/peneroka-felda-terima-durian-runtuh-dalam-bajet-2018-159072>. [30 Julai 2018].
17. Hanis Zainal, *Najib: 67,000 taxi drivers get RM800 each with 1Malaysia taxi welfare card*, 2018.
18. Junhairi Alyasa, *PM umum kenaikan gaji, pangkat penjawat awam dan ganjaran untuk pesara*, 2018.
19. Lihat sebagai contoh, “Oxford Economics research firm predicts comfortable BN election win”. *New Straits Times*, 11 April 2018. <https://www.nst.com.my/business/2018/04/355887/oxford-economics-research-firm-predicts-comfortable-bn-election-win>. [30 Julai 2018].
20. Menon, *Exclusive: Malaysia’s Anwar says ‘shattered’ Najib called him twice on election night*, 2018.
21. “EC still unable to announce full election results”. *New Straits Times*, 10 Mei 2018, <https://www.nst.com.my/news/politics/2018/05/367820/ec-still-unable-announce-full-election-results>. [30 Jun 2018].
22. “GE14 polls on Wednesday, May 9”. *Malaysiakini*, 10 April 2018, <https://www.malaysiakini.com/news/419157>. [30 Jun 2018].
23. “Electoral maps for upcoming Malaysia election passed in Parliament”. *The Straits Times*, 28 Mac 2018. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysian-premier-najib-razak-presents-highly-criticised-new-electoral-maps>. [30 Jun 2018].
24. “EC chief admits racial redelineation, says ethnic groups can’t be split”. *The Malay Mail*, 29 Mac 2018, <https://www.malaymail.com/s/1610117/ec-chief-admits-racial-redelineation-says-ethnic-groups-cant-be-split>. [30 Jun 2018].
25. “GE 14: Result Overview”. *The Star Online*. <https://election.thestar.com.my/>. [30 Julai 2018].
26. Syed Umar Ariff & Hana Naz Harun, *PKR, DAP, Parti Amanah Negara form Pakatan Harapan*, 2015.
27. “Amanah formed due to ‘crisis situation’”. *Straits Times*. 18 September 2018. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/amanah-formed-due-to-crisis-situation>. [30 Jun 2018].
28. Leong, *Malaysia’s Mahathir and opposition sign declaration to oust Najib*, 2016.
29. “Anwar’s ‘letter’: Citizens’ Declaration a flawed Mahathir document”. *Malaysiakini*, 16 May 2016. <https://www.malaysiakini.com/news/341735>. [30 Jun 2018].
30. Anwar hails nemesis Mahathir’s bid to form new party”, *The Star*. 16 Julai 2016.

31. "Dr M meets Anwar after 18 years". *The Star*, 6 September 2016. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2016/09/06/dr-m-meets-anwar-after-18-years-mahathir-has-long-chat-with-pkr-leader-but-declines-to-say-if-they-a/>. [30 Jun 2018].
32. Salwani Md Zain. 2017. Bersatu secara rasmi umum sertai Pakatan Harapan.
33. "HARAPAN lantik Mahathir sebagai pengerusi". *Malaysiakini*, 14 Julai 2017. <https://www.malaysiakini.com/news/388476>. [30 Jun 2018].
34. Haslina Kamaludin, Harapan umum Mahathir calon Perdana Menteri, 2018.
35. Geraldine, WARISAN jumpa PH muktamadkan kerjasama di Sabah, 2018.
36. Munro Kua, *Authoritarian populism in Malaysia : autocrats vs the people*, 1996.
37. "Pakatan Harapan continues its reign on popular votes". *New Straits Times*, 10 May 2018. <https://www.nst.com.my/news/politics/2018/05/368168/pakatan-harapan-continues-its-reign-popular-votes>. [30 Jun 2018].
38. "Pakatan Harapan continues its reign on popular votes". *New Straits Time*, 10 May 2018.
39. Tay, Run-Up To Ge14: Analysts: Rising cost of living and stagnant wages voters' main concerns, 2018.
40. Tan Siok Choo. 2018. GST's impact on GE14.
41. "GE14: BN still has to face 1MDB, rising cost of living, housing issues". *The Borneo Post*. 6 Januari 2018. <http://www.theborneopost.com/2018/01/06/ge14-bn-still-has-to-face-1mdb-rising-cost-of-living-housing-issues/>. [30 Jun 2018].
42. Lamb, Malaysian prime minister had \$700m of 'donations' in bank account – watchdog, 2015.
43. Promchertchoo, A very dangerous game': Anti-China sentiment echoed in Najib's home state ahead of Malaysia election, 2018.
44. "Interview: Mahathir on Malaysia's fate, 'crook' PM Najib and the Trump meeting that backfired", *South China Morning Post*, 18 September, 2017,
45. Bowie, Kleptocracy at its worst' in Malaysia, 2018.
46. "Mahathir: 90% Malaysians unhappy with Najib". *Sin Chew Jit Poh*, 11 April 2018. <http://www.mysinchew.com/node/119444>. [30 Jun 2018].
47. Mohd Hasbi Sidek. 2018. GE14 exodus: East coast-bound traffic building up; smooth on PLUS .
48. "EC revises voter turnout figures to 82.32%". *The Star*, 11 Mei 2018. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2018/05/11/ec-says-voter->

- turnout-82-percent/. [30 Jun 2018].
49. Sumisha Naidu, How Malaysia's youth propelled Pakatan Harapan to power - and are already keeping them in check, 2018.
 50. "Number of smartphone users in Malaysia from 2015 to 2022 (in millions)". *Statista*. <https://www.statista.com/statistics/494587/smartphone-users-in-malaysia/>. [30 Jun 2018].
 51. Lihat sebagai contoh, "Malaysians are world's largest WhatsApp users. Malaysians are world's largest WhatsApp users". *New Straits Times*, 12 September 2017. <https://www.nst.com.my/lifestyle/bots/2017/09/278936/malaysians-are-worlds-largest-whatsapp-users>. [30 Jun 2018].
 52. "Digital media more popular with the young". *The Star*, 3 Oktober 2015. <https://www.thestar.com.my/business/business-news/2015/10/03/digital-media-more-popular-with-the-young/>. [30 Jun 2018].
 53. Hisomuddin Bakar & Azlan Zainal, 100 Kerusi Semenanjung Mampu Dicapai PH, Johor Jatuh, 8 Mei, 2018.

Rujukan

- Bowie, N. 2018. "Kleptocracy at its worst' in Malaysia". *Asia Times*, 9 Mac 2018. <http://www.atimes.com/article/kleptocracy-worst-malaysia/> [30 Jun 2018].
- Case, W. 1993. "Semi-Democracy in Malaysia: Withstanding the Pressures for Regime Change". *Pacific Affairs* (66)2, 83-205.
- Crouch, H. 1996. *Government and society in Malaysia*. Ithaca: Cornell University Press.
- Geraldine, A. 2018. WARISAN jumpa PH muktamadkan kerjasama di Sabah. *Berita Harian*. 6 April 2018. <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2018/04/408599/warisan-jumpa-ph-muktamadkan-kerjasama-di-sabah> [30 Jun 2018].
- Hanis Zainal. 2018. Najib: 67,000 taxi drivers get RM800 each with 1Malaysia taxi welfare card. *The Star*. 13 April 2018. <https://www.thestar.com.my/news/nation/2018/04/13/67000-taxi-drivers-get-rm800-each-with-1malaysia-taxi-welfare-card/> [30 Julai 2018].
- Levitsky, S. & Lucan, W. 2010. *Competitive authoritarianism: hybrid regimes after the Cold War*. New York: Cambridge University Press.
- Haslina Kamaludin. 2018. Harapan umum Mahathir calon Perdana Menteri. *Sinar Harian*,
7 Januari, <http://www.sinarharian.com.my/politik/harapan-umum-mahathir-calon-perdana-menteri-1.780212> [30 Jun 2018].
- Hisomuddin Bakar & Azlan Zainal. 2018. 100 Kerusi Semenanjung Mampu Dicapai PH, Johor Jatuh. *Ilham Centre*. <https://ilhamcentre.com/100-kerusi-mampu-dicapai-ph/> [30 Jun 2018].

- Irwan Shafrizan Ismail. 2018. Undi dengan penuh tanggungjawab – KSN. *Berita Harian*. 7 Mei, <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2018/05/422343/undi-dengan-penuh-tanggungjawab-ksn> [30 Jun 2018].
- Junhairi Alyasa. 2018. PM umum kenaikan gaji, pangkat penjawat awam dan ganjaran untuk pesara. *Kosmo*. 4 April, <http://www.kosmo.com.my/terkini/pm-umum-kenaikan-gaji-pangkat-penjawat-awam-dan-ganjaran-untuk-pesara-1.641441> [30 Julai 2018].
- Lamb, K. 2015. Malaysian prime minister had \$700m of ‘donations’ in bank account – watchdog. *The Guardian*, 4 Ogos, <https://www.theguardian.com/world/2015/aug/04/malaysia-corruption-watchdog-najib-razak-donations-1mdb>. [30 Jun 2018].
- Leong, T. 2016. Malaysia’s Mahathir and opposition sign declaration to oust Najib. *Straits Times*, 14 Mac, <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/mahathir-and-opposition-sign-declaration-to-oust-najib>. [30 Jun 2018].
- Leong, T. & Nadirah Rodzi. 2018. Electoral maps for upcoming Malaysia election passed in Parliament. *Straits Times*. 28 Mac, <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/malaysian-premier-najib-razak-presents-highly-criticised-new-electoral-maps> [30 Jun 2018].
- Menon, P. 2018. Exclusive: Malaysia’s Anwar says ‘shattered’ Najib called him twice on election night. *Reuters*, 17 Mei, <https://www.reuters.com/article/us-malaysia-politics-anwar-malaysia/exclusive-malysias-anwar-says-shattered-najib-called-him-twice-on-election-night-idUSKCN1H1U2> [30 Jun 2018].
- Mohd Hasbi Sidek. 2018. GE14 exodus: East coast-bound traffic building up; smooth on PLUS. *New Straits Times*, 8 Mei, <https://www.nst.com.my/news/nation/2018/05/367176/ge14-exodus-east-coast-bound-traffic-building-smooth-plus-nsttv> [30 Jun 2018].
- Muhamad Nadzri Mohamed Noor. 2009. *Politik Malaysia di Persimpangan; Praktik Politik dalam PRU 2008 dan Kontemporari*. Petaling Jaya: SIRD
- Munro-Kua, A. 1996. *Authoritarian populism in Malaysia: autocrats vs the people*. New York: St. Martin’s Press.
- Murni Wan Omar. 2018. Mahkamah benarkan PH mulakan semakan ke atas ROS. *Berita Harian*, 1 Mac, <https://www.bharian.com.my/berita/nasional/2018/03/394487/mahkamah-benarkan-ph-mulakan-semakan-ke-atas-ros/> [30 Julai 2018].
- Schedler, A. 2002. “The Menu of Manipulation”. *Journal of Democracy* (13)2, 36-50.
- Promchertchoo, 2018. ‘A very dangerous game’: Anti-China sentiment echoed in Najib’s home state ahead of Malaysia election. *Channel New Asia*, 30 April, <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/anti-chinese->

- sentiment-in-najib-pahang-before-malaysia-election-10187588 [30 Jun 2018].
- Salwani Md Zain. 2017. Bersatu secara rasmi umum sertai Pakatan Harapan. *Sinar Harian*, 14 Mac, <http://www.sinarharian.com.my/politik/bersatu-secara-rasmi-umum-sertai-pakatan-harapan-1.643004> [30 Jun 2018].
- Shakira, Buang. 2018. BN menang besar setiap kali persempadanan. *Malaysiakini*, 31 Mac, <https://www.malaysiakini.com/news/417859> [30 Julai 2018].
- Syed Umar Ariff & Hana Naz Harun. 2015. PKR, DAP, Parti Amanah Negara form Pakatan Harapan. *New Straits Times*, 22 September, <https://www.nst.com.my/news/2015/09/pkr-dap-parti-amanah-negara-form-pakatan-harapan> [30 Jun 2018].
- Sumisha Naidu. 2018. How Malaysia's youth propelled Pakatan Harapan to power - and are already keeping them in check. *Channel New Asia*, 31 Mei, <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/saddiq-syed-malaysia-youth-propelled-pakatan-harapan-power-10294912> [30 Jun 2018].
- Tan Siok Choo. 2018. GST's impact on GE14. *The Sun*, 3 Mei. <http://www.thesundaily.my/news/2018/05/03/gst%E2%80%99s-impact-ge14> [30 Jun 2018].
- Tay, C. 2018. Run-Up To Ge14: Analysts: Rising cost of living and stagnant wages voters' main concerns. *The Edge*, 10 April, <http://www.theedgemarkets.com/article/runup-ge14-analysts-rising-cost-living-and-stagnant-wages-voters-main-concerns> [30 Jun 2018].
- Teoh, S. 2016. Umno wins big in twin by-elections. *The Straits Times*, 19 Jun 2016. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/umno-wins-big-in-twin-by-elections> [30 Jun 2018].
- Zakaria Ahmad. 1989. "Malaysia: Quasi Democracy in a Divided Society". Dalam L. Diamond, J. J. Linz, & S. M. Lipset (pnyt.). *Democracy in Developing Countries: Asia*. Boulder : Lynne Rienner.
- Zikri Kamarulzaman. 2018. Be loyal to gov't and PM, Armed Forces chief tells troops and police. *Malaysiakini*, 31 Mac, <https://www.malaysiakini.com/news/417824> [30 Jun 2018].
- Zulkiflee Bakar. 2013. Apa lagi Cina mahu?. *Utusan Malaysia*, 7 Mei, http://ww1.utusan.com.my/utusan/Pilihan_Raya/20130507/px_03/Apa-lagi-orang-Cina-mahu [30 Julai 2018].

Nota Biografi

Muhamad Nadzri Bin Mohamed Noor (nadzri@ukm.edu.my) adalah pensyarah kanan di Program Sains Politik di Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Minat kajian beliau adalah etnisiti dan nasionalisme, politik Asia Tenggara

serta pilihanraya dan pendemokrasian. Beliau merakam penghargaan kepada UKM kerana memberi beberapa geran dalaman yang menyumbang terhadap penyiapan artikel ini seperti Geran Galakan Penyelidik Muda (GGPM-2018-022), Projek Arus Perdana (AP-2017-001/1), dan Dana Cabaran Perdana (DCP-2017-009/1).

Jamaie Bin Hamil (jamaie@ukm.edu.my) adalah pensyarah kanan di Program Sains Politik di Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM). Minat kajian beliau adalah Politik Melayu, Politik Malaysia dan Pilihan Raya.